BAŞKENT UNIVERSITY
JOURNAL OF EDUCATION

2021, 8(1), 107-117 ISSN 2148-3272

"Barış Abi"yle Değer Öğretimi: Barış Manço Eserlerinde Değerler

Values Education with "Barış Abi (Brother Barış)": Values in the Works of Barış Manço

Servet Üztemur[a]*, Emre Sevigen[b], Yusuf İnel[c]

[a]*Gaziantep University, Gaziantep, Turkey*
[b]*Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir, Turkey*
[c]*Uşak University, Uşak, Turkey*

Öz

Bu araştırmanın amacı; Barış Manço eserlerini sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler bağlamında inceleyerek değer öğretiminde Barış Manço eserlerinin kullanılması hususunda sosyal bilgiler eğitimcilerine önerilerde bulunmaktır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği araştırmada Barış Manço eserleri doküman analizine tabi tutulmuştur. Barış Manço'ya ait 162 adet eserin sözleri çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Elde edilen veriler 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yer verip vermeme durumuna göre betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre Barış Manço eserlerinde en fazla sevgi değerinin yer aldığı görülmüştür. Sevgi değerini sırasıyla yardımseverlik, saygı ve estetik değerleri izlemektedir. Barış Manço'nun icra ettiği 162 adet eser içinde 61 tanesinin sosyal bilgiler dersine özgü değerlerle doğrudan ilişkili olduğu görülmüştür. Barış Manço'nun eserlerinde "aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik." değerleri yoğun bir şekilde vurgulanmıştır. Bu değerlerin ortaokul öğrencilerine kazandırılmasında belirtilen eserlerin önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Barış Manço, değerler, sosyal bilgiler öğretim programı, doküman analizi.

Abstract

This study aimed to investigate Barış Manço's work in the context of the values in the curriculum of social studies and to make recommendations to educators in social studies regarding the use of Barış Manço 's work in values education. In the research which adopted qualitative research method, Barış Manço works were subjected to document analysis. The lyrics of 162 works belonged to Barış Manço formed the data source for the current study. The results collected were subjected to a descriptive analysis based on whether or not they include the values in the 2018 curriculum of the social studies. According to the study findings, it was observed that the value of love was identified the most in the works of Barış Manço. The value of love was followed by helpfulness, respect, and aesthetic values, respectively. Among the 162 works performed by Barış Manço, 61 were considered to be directly associated with values relevant to the social studies lesson. In the works of Barış Manço, "caring for family unity, peace, being scientific, diligience, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness" values are highly emphasized. It can be stated that these works will provide significant contributions to the acquisition of these values to secondary school students.

Keywords: Social studies, Barış Manço, values, social studies curriculum, document analysis.

© 2021 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

ADDRESS FOR CORRESPONDENCE:Servet Üztemur, Department of Turkish and Social Sciences Education, Nizip Faculty of Education, Gaziantep University, Gaziantep, Turkey. E- mail address: servetuztemur@gmail.com. Tel: +90(XXX) XXX XX XX. ORCID ID: 0000-0002-1580-9123.

[b]*Emre Sevigen, Department of Social Sciences Education, Institute of Educational Sciences,Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir, Turkey. E- mail address:emresevigen@hotmail.com. Tel: +90(342) 523 1023. ORCID ID:0000-0003-4655-4570.*

[c]*Yusuf İnel, Department of Turkish and Social Sciences Education, Faculty of Education, Uşak University, Uşak, Turkey, E- mail address: ysf.inel@gmail.com Tel: +90(XXX) XXX XX XX. ORCID ID:0000-0003-0739-5730.*

Received Date: July 20th, 2020. Acceptance Date: December 28th, 2020.

1. Giriş

Sürdürülebilir toplum ülküsünün sırrı değerlerden geçmektedir. Değerlerin önemini yitirdiği toplumlarda pek çok sorun ortaya çıkmaktadır (Akyol, 2017). Toplumun gelecek kuşaklara kültürünü aktarıp benliğini devam ettirebilmesi, ancak ortak değerlere sahip olmasıyla sağlanabilir (Kan, 2010; Kurudayıoğlu ve Çakıcı, 2013). Türk Dil Kurumu'nun (2011) Türkçe sözlüğünde değer: "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü." şeklinde tanımlanmıştır. Sosyolojik bakış açısıyla değer; bir şeyin arzu edilen ya da edilmeyen olduğunu niteleyen tabir ya da inançtır (Güngör, 1997).

Eğitim, bireylerin birtakım değerlerle kuşatılmasının toplumun yararına sonuçlar doğuracağı varsayımıyla hareket eder. Değerler, formal ya da informal şekilde bireylere kazandırılmaya çalışılmaktadır (Deveci, Belet ve Türe, 2013). Değerlerin edinimi ise yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu sürecin başında aile gelmektedir. Genellikle örtük bir biçimde gerçekleşen bu kültürleme sürecinde çevresel faktörlerin de devreye girmesiyle bireylerin karakter eğitiminin temelleri atılmaktadır. Okul çağına gelen bireylerin, formal yolla hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği hususunda ise bir görüş birliği söz konusu değildir. Güven'e (2014) göre: "Değer çatışmalarının yaşandığı toplumlarda dahi saygı, adalet, dürüstlük ve nezaket gibi genel ahlaki ilkelerin bulunması değerler eğitiminin önemine işaret etmektedir." Eğitimin genel amaçlarına bakıldığında, toplumun benimsediği ve doğru kabul ettiği davranışları bireylere aktarma ilkesiyle hareket ettiği görülür. Bu ise ancak öğretmenlerin değerler eğitimine hâkim olmalarıyla sağlanabilecektir (Dinç ve Üztemur, 2016; Güven, 2014). Bu bağlamda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de değerler eğitimine ayrı bir önem verilmektedir.

Eğitim tarihinde ahlâk eğitimi ve karakter eğitimi gibi isimlerle anılıp öğretimi yapılan değerler, son yıllarda öğretim programlarında da yer edinmeye başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) hazırladığı öğretim programları aracılığıyla hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği hususunda öğretmenlere kılavuzluk yapmaktadır. Bu öğretim programlarından biri olan sosyal bilgiler dersi çok disiplinli yapısından kaynaklı değer öğretimi için çok boyutlu bir çalışma alanı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi bireylerin ideal bir vatandaş olarak toplumsallaşabilmesi için bilgi ve becerilerin yanında bazı değerleri de kazandırma amacındadır. Yakın bir zamana kadar değerlerin genellikle örtük programla verilmeye çalışıldığı görülmektedir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013). Günümüzde ise değerler sosyal bilgiler öğretim programının temel öğelerinden birisidir (Balcı ve Yelken, 2013). Değerler öğretim programlarını hazırlayanlar tarafından ayrı bir öğrenme alanı olarak görülmeden bütün öğrenme alanlarının içine yedirilerek programın geneline yayılmıştır. Bu araştırma 2018 yılı sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerleri esas alarak gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de halihazırda kullanılan 4-7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise "adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik." (MEB, 2018) olmak üzere 18 adet değere yer verilmiştir.

Öğretmenlerin değer öğretiminin ne şekilde yapılması gerektiği hususunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Değerlerin kazandırılmasında son dönemde; "değer telkini, değer analizi, değer açıklaması, ahlaki muhakeme, eylem yoluyla öğrenme ve gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımları ön plana çıkmaktadır." (Akbaş, 2005a; Akbaş, 2005b; Kirschenbaum, 1995; Huitt, 2004'ten akt. Yiğittir ve Kaymakçı, 2012). Güçlü 'ye (2015) göre Türkiye'de yapılan değerler eğitimi araştırmaları incelendiğinde hikâye, roman, şiir, gazete, atasözü ve deyimlerin değer öğretiminde kullanılabildiği görülmektedir. Geleneksel eğitim anlayışında ders kitapları en önemli materyaldir; ancak çağdaş eğitim anlayışı uyarınca ders kitapları değer öğretiminde tek başına kullanıldığında yetersiz kalmaktadır. Değer eğitiminde geleneksel yaklaşımların yeterli olmadığı görülmektedir (Balcı ve Yelken, 2013). Eğitimin dinamik yapısı gereği değer kazandırmada yeni yöntem ve arayışlar devam etmektedir. Değerler eğitimi yapılırken zevk duyguları veren ve akılda kalıcı öğeleri içeren materyallerin kullanılması öğrencilerin öğretilmek istenilen içerikleri somutlaştırmasına yardımcı olmaktadır (Mindivanlı, Küçük ve Aktaş, 2012). Antik Yunan'daki filozoflar edebi ürünlerden biri olan müziğin insan ahlakına olumlu etkisini ilk fark edenler olmuştur (Apaydın ve Arslan, 2015). Akbaş (2008) müziğin bireylere katkısını şu şekilde ifade etmiştir: "Müziği seven bir çocukta birlik beraberlik duyguları, insan sevgisi, toplumsal sevgi ve saygı, yaşam sevinci de gelişmektedir." Birçok alanda yapılan çalışmalarda, müziğin bireylerdeki etkisi ve beynimizde nasıl işlendiği anlaşılmaya çalışılmaktadır (Akoğlu, 2012). Müziksel zekaya yönelik içeriklerin derslere entegre edilmesini konu edinen alanyazın incelendiğinde müziğin öğrencilerin bazı değerleri kazanmasında ve/ya akademik başarılarında olumlu yönde etkisi olduğunu vurgulayan pek çok araştırma yapılmıştır (Akarsu, 2015; Arı ve Top, 2016; Arıcı ve Er, 2017; Bölücek, 2008; Çelik, 2018; Dilek, 2019; Gökdemir, 2019; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Karagöz, 2013; Nart, 2017; Sağer ve Karagöz, 2011; Tekşan ve Süğümlü, 2018; Turhan ve Kova, 2012; Ünlüer, 2018).

Yükrük ve Akarsu (2015; 2017) tarafından ilkokul ve ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkı sözlerinin değerler eğitimi açısından incelendiği çalışmada, mevcut şarkı sözlerinin değerler eğitimi yönergesinde bulunan değerlerin birçoğunu yansıtmadığı ortaya konmuştur. Müziğin ders materyali olarak kullanılması konusunda yapılan

çalışmalarda Türk halk müziği sıklıkla kullanılmıştır (Arı ve Top, 2016; Arıcı ve Er, 2017; Bulut, 2019; Dilek, 2019; Gökdemir, 2019; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Kurtoğlu, 2017; Tekşan ve Süğümlü, 2018; Turhan ve Kova, 2012; Ünlüer, 2018). Turhan ve Kova'ya göre (2012) değerler öğretiminde halk müziğinin kullanılması önemli katkılar sağlamaktadır. Yine başka bir araştırmada halk müziğinin bireye kazandırılması hedeflenen değerleri taşıması açısından değer öğretiminde etkili olduğu belirtilmiştir (Dilek, 2019). Kurtoğlu (2017) tarafından yapılan bir araştırmada Âşık Veysel Şatıroğlu'nun eserlerinde, MEB'in yayınladığı öğretim programlarında var olan 80 adet değerin pek çok kez yer aldığı, bu eserlerin değerler açısından oldukça zengin olduğu ve bu eserlerin değerler eğitiminde istifade edilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Değer öğretiminde geleneksel yöntemlerin yanı sıra öğrencilerin ilgisini çekeceği öngörülen müzik ve sanat eserlerinin kullanılmasının etkili olacağından hareketle mevcut araştırmada çağdaş ozanlık anlayışının Türkiye'deki temsilcilerinin başında gelen Barış Manço'nun eserleri, 2018 yılında yürürlüğe giren 4-7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmiştir. Araştırmanın ilerleyen kısmında Barış Manço ve onun ozanlık geleneği hakkında bilgi verilip Barış Manço'nun değer eğitimi açısından önemine değinilmiştir.

2 Ocak 1943'te Üsküdar'da doğan Manço'ya, ailesi II. Dünya Savaşı'nın yıkımları sebebiyle Barış ismini vermiştir (Filiz, 2019). Türkiye'de "Anadolu Rock" türünün kurucuları arasında sayılmaktadır. Uzun saçları, kıyafetleri ve takılarıyla çağdaş; eserlerindeki mesajlarla ise geleneksel bir imaj çizmiştir. Bu konuda Günay (1992), Barış Manço'nun Türk kültürünün özünü ve değerlerini aktaran ozan-baksı geleneğinin çağdaş bir yansıması olduğunu belirtmiştir. Barış Manço'nun kaynağını Türk kültüründen aldığı çağdaş ozanlık anlayışını Yıldırım (1999'dan akt., Açа, 2019, s. 289) aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

> *"Türk toplumunda bu yeni ihtiyaç ve talepleri karşılamak üzere saza ve söze aklı eren ve yeteneği bulunanlar veya bu işi becerebileceğini düşünenler bu yeni tür ozanlığı denemişlerdir. Bunlar arasında çağın bilgisine ve tekniğine olduğu kadar, kendi kültürünün köklerine hâkim olduğunu kanıtlayanlar veya kanıtlamaya çaba gösterenler de olmuştur. Hâkim olduğunu ürünleriyle Türk toplumuna kanıtlayanlar, halkıyla her anlamda bütünleşenler de bunlar arasından çıkmıştır. Bu yeni tür Türk ozanlığının en mükemmel modelini, ürünleri ile, Ozan Barış ortaya koymuştur, kanısındayım. O, bu özelliğinden dolayı, halkıyla gerçek anlamda bütünleşmeyi başardığından dolayı ezgileri/ türküleri ve öğütleriyle, yediden yetmişe, herkesin gönlüne yerleşmeyi başarmıştır. (...) Ozan Barış, yaratıcılığına söz konusu bu birikimi katarak, çağa uygun koşup düzdüğü deyişler ile, tüm toplum üyelerine yol göstermeye, öğüt vermeye çalışıyor, bireyler arasında sevginin, saygının ve görgünün etkin duruma gelmesi için çırpınıyordu. Kendimizi bize, bizi dünyaya tanıtmak için diyar diyar, ülke ülke geziyordu*."

Yukarıdaki alıntıda da görüleceği üzere Manço; gerek müzisyen kimliği gerekse sunucu kimliğiyle eğitici ve öğretici birçok meseleyi bir öğretmen gibi işlemiştir (Erdoğan, 2015). Bestelediği 200'ü aşkın eseri, kendisine birçok ödül kazandırmıştır (Emre, 2012). Bu eserlerin bir bölümü daha sonra farklı dillerde de yorumlamıştır. Toplumcu bir bakış açısıyla yazdığı eserlerde güzel Türkçesiyle sevgiyi, saygıyı, doğruluğu, dürüstlüğü ve hoşgörüyü tema olarak işlemiştir. Eserlerini atasözü, deyim ve halk deyişlerinden beslenerek oluşturduğundan özüne sadık kalarak çağın ihtiyaç ve taleplerine uygun yeni bir oluşumu temsil etmiştir (Günay, 1992). Çobanoğlu (2000), Barış Manço'nun Türk kültür tarihindeki yerini izah ederken sanatçının eylemleri, eserleri, şahsiyeti ve bunların birleşmesiyle oluşan kültürel fenomen oluşunu vurgulamıştır. Bu "kültürel fenomen" olma durumu 1991 yılında devlet sanatçısı unvanı almasına sebep olmuştur (Özkarabekir, 2011). Evrensel değerleri çok fazla ele almasının bir yansıması olarak Barış Manço eserlerinin eğitim-öğretim sürecinde ve özellikle değer eğitiminde kullanıldığı görülmektedir. Çelik (2018) tarafından 7. sınıf öğrencileriyle yapılan araştırmaya göre, Türkçe derslerinde Barış Manço eserlerinin öğretim aracı olarak kullanılabilir olmasına karşın yapılan çalışmaların az ve kapsamlarının oldukça dar olduğu: öğrencilerin ise Barış Manço'yu yeteri kadar tanımadıkları ve eserlerini bilmedikleri tespit edilmiştir. Artuç (2011), Barış Manço'nun icra ettiği eserlerde geçen atasözlerini, deyimleri ve kültürel değerlerimizi örneklendirip eserlerin zengin anlam dünyasına vurgu yaparak Türkçe öğretiminde, Türkçenin doğru telaffuzunda ve Türk kültürünün aktarımında bu eserlerin kullanılabilir bir yöntem olacağını belirtmektedir. Faiz ve Karasu-Avcı (2019) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinden sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler ile tarihi kahramanları eşleştirmeleri istendiğinde, öğrencilerin Barış Manço ile duyarlılık, özgürlük ve sorumluluk değerlerini eşleştirdikleri görülmüştür. Erdoğan'ın (2015) yaptığı bir diğer araştırmada eğitici ve öğretici unsurlar bakımından zengin olan Barış Manço'nun seçilen eserlerinin sözleri temalara dönüştürülerek sanatçının topluma ulaştırmak istediği evrensel ahlak anlayışı incelenmiştir (Erdoğan, 2015). Barış Manço'ya ait olan doksan üç eserin kırkında dinî ve ahlaki değerler yer almaktadır. Geleneksel göndermeler içeren on üç eserin beşinde birlikteliğe ve toplumsal değerlere vurgu yaparken, ikisinde doğru sözlülük, ikisinde sağlıklı yaşam temalı ve dördünde de şahıs isimleriyle toplumsal mesajlar veren şarkılar olduğu görülmektedir (Turanalp, 2019). Bu noktadan hareketle Barış Manço eserlerinin değer öğretiminde

kullanılabileceği ve öğrencilerin Barış Manço eserleriyle toplumsal değer ve normları daha kolay içselleştireceği düşünülmektedir (Aça, 2019). Barış Manço eserlerinin değer öğretiminde kullanılabilmesinin ön koşulu olarak ilgili eserlerin bünyesinde ne türden değerlerin var olduğunu ortaya koyma ihtiyacı hasıl olmuştur. Eğitimde müziğin ders materyali olarak kullanılması ile ilgili ülkemizdeki alanyazın incelendiğinde ele aldıkları sınırlılık çerçevesinde betimsel ya da içerik analizi çalışmalarının (Arı ve Top, 2016; Arıcı ve Er, 2017; Artuç, 2011; Dilek, 2019; Emre, 2012; Erdoğan, 2015; Eryılmaz, 2019; Kurtoğlu, 2017; Nart, 2017; Sağer ve Karagöz, 2011; Turanalp, 2019; Tekşan ve Süğümlü, 2018; Turhan ve Kova, 2012; Yöndem ve Uçar, 2007; Yükrük ve Akarsu, 2017) yanında çeşitli derslerden ve seviyelerden öğrencilerle denenmiş (Arslan ve Adem, 2010; Bölücek, 2008; Çelik, 2018; Demirgezer, 2018; Gökdemir, 2019; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Karagöz, 2013; Topçu ve Bulut, 2016; Ünlüer, 2018) çalışmalar da bulunmaktadır. Buna ek olarak Akarsu (2015) tarafından hem eserlerin analizinin yapıldığı hem de öğrencilere uygulandığı bir çalışma da bulunmaktadır. Bu araştırma ise Barış Manço eserlerini sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler bağlamında inceleyerek değer öğretiminde Barış Manço eserlerinin kullanılması hususunda sosyal bilgiler eğitimcilerine önerilerde bulunma amacını taşımaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır:

"Barış Manço eserlerinde 2018 sosyal bilgiler öğretim programında belirlenen değerler yer almakta mıdır?

2. Metot

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın deseni, veri kaynakları ve veri toplama sürecinin yanı sıra verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

2.1. Araştırma Deseni

Nitel araştırma yöntemine uygun olarak tasarlanan bu çalışmada doküman analizi modeli kullanılmıştır. Bowen'e (2009) göre doküman analizi hem bir araştırma modeli olacağı gibi hem de bir veri toplama aracıdır. Çalışılan konu hakkında önceden yapılan araştırmalar şüphesiz bir veri kaynağıdır ve araştırmacının verilerini yorumlaması ve açıklaması hususunda yol göstericidir (Bowen, 2009). Önceden yapılan araştırmalardan kastedilen, mevcut araştırma bağlamında Barış Manço eserleridir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği araştırmada Barış Manço eserleri doküman analizine tabi tutulmuştur.

2.2. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Bu çalışmanın veri kaynağını Barış Manço'nun icra ettiği bütün eserlerin sözleri oluşturmaktadır. Söz ve müziği sanatçıya ait olan eserlerin tespiti için Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (MESAM) resmi internet sitesinden† ve albümlerinde yer alan diğer eserlerin tespiti için ve Barış Manço Mix internet sitesine‡ başvurulmuştur. 36 enstrümantal eser ile sözlerine ulaşılamayan 9 eser kapsam dışı bırakılarak 162 adet eserin sözleri çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Elde edilen veriler 4-7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında (MEB, 2018) yer alan değerlere (adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik) yer verip vermeme durumuna göre betimsel analize tabi tutulmuştur. Çalışmada tutarlılığı (iç güvenilirlik) arttırmak için veri analizleri yazarlar tarafından farklı zamanlarda yapılarak görüş birliği ve görüş ayrılığı olan durumlar tespit edilmiş ve üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlik formülü [p= Görüş birliği / (Görüş birliği + görüş ayrılığı)] hesaplanarak %87 bulunmuştur. Miles ve Huberman'a (1994) göre bir çalışmanın güvenilir kabul edilmesi için iç güvenirlik yüzdesinin %70'in üstünde olması gerekmektedir. Ayrıca araştırmada inandırıcılığı (iç geçerlik) artırmak için Barış Manço eserlerinden doğrudan alıntı yapılmıştır.

3. Bulgular

Barış Manço eserleri ile sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler Tablo 1'de eşleştirilmiştir.

Tablo 1'de her eserin yanında süresi hakkında bilgi verilerek değer eğitiminde Barış Manço eserlerini kullanmak isteyen eğitimcilerin ilgili dersi tasarlamalarında onlara rehber olmak amaçlanmıştır. Ayrıca tabloda yer alan her bir satırda sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler ve bu değerlerin Barış Manço'nun hangi eserinde yer aldığı eşleştirilmiştir. Örneğin Tablo 1 incelendiğinde barış değeri sadece "Hemşerim Memleket Nire" isimli eserde

† http://www.mesam.org.tr/eser-arama

‡ https://www.barismancomix.com/muzik/sarkisozlugu.php

yer almaktadır. Tablo 1 tekrar incelendiğinde Barış Manço eserlerinde en fazla sevgi (f: 34) değerinin yer aldığı görülmüştür. Sevgi değerini sırasıyla yardımseverlik (f: 11), saygı (f: 8) ve estetik (f: 8) değerleri izlemektedir. Adalet, bağımsızlık, özgürlük ve tasarruf değerleri, Barış Manço eserleriyle doğrudan ilişkilendirilememiştir. Bu nedenle Tablo 1'de sosyal bilgiler öğretim programında yer alan 18 değerden 14'ü yer almaktadır.

Tablo 1. Barış Manço eserlerinde yer alan sosyal bilgilere özgü değerler

Değerler	Barış Manço'nun Eserleri ve Eserlerin Süreleri
Aile Birliğine Önem Verme	• Âdemoğlu (5.07) • Ayı (4.40) • Güle Güle Oğlum (3.06) • Süper Babaanne (5.17)
Barış Bilimsellik	• Hemşerim Memleket Nire (5.53) • Aman Hocam (6.16) • Bin Boğanın Kızı (5.28) • Dört Kapı (4.58)
Çalışkanlık	• Ahmet Bey'in Ceketi (5.41) • Anahtar (6.22) • Kâtip Arzuhâlim (5.10) • Kazma (3.29) • Kağızman (3.01)
Dayanışma	• Bir Selam Sana (3.04) • Dıral Dedenin Düdüğü (5.20)
Duyarlılık	• Dört Kapı (4.58) • Dut Ağacı (5.20)
Dürüstlük	• Ali Yazar Veli Bozar (3.46) • Dıral Dedenin Düdüğü (5.20) • Eğri Eğri (3.11) • Kazma (3.29) • Olmaya Devlet Cihanda (4.52)
Estetik	• Bal Sultan (6.18) • Bugün Bayram (2.40) • Eğri Eğri (3.11) • Evelallah (2.38) • Gönül Dağı (4.27) • Halhal (3.34) • Ne Ola Yar Ola (5.28) • Unutamıyorum (3.07)
Eşitlik	• Abbas Yolcu (3.15) • Ahmet Bey'in Ceketi (5.41) • Bir Selam Sana (3.04) • Gönül Ferman Dinlemiyor (4.49) • Ne Kadar Mutluyuz (3.22)
Saygı	• Ali Yazar Veli Bozar (3.46) • Aman Yavaş Aheste (5.02) • Dört Kapı (4.58) • Dut Ağacı (5.20) • Eğri Eğri (3.11) • Eski Bir Fincan (4.19) • Gülpembe (5.16) • Günaydın Çocuklar (3.46) • Sarı Çizmeli Mehmet Ağa (3.54)

Sevgi	• Âdemoğlu (5.07) • Al Beni (5.42) • Alla Beni Pulla Beni (4.13) • Allah'ım Güç Ver Bana (4.48) • Aman Avcı (2.28) • Anahtar (6.25) • Arkadaşım Eşek (2.47) • Ayı (4.40) • Aynalı Kemer (3.07) • Bahçede Hanımeli (2.09) • Bal Böceği (3.45) • Bal Sultan (6.18) • Beyhude Geçti Yıllar (4.53) • Bugün Bayram (2.40) • Can Bedenden Çıkmayınca (4.45) • Çıt Çedene (3.56)
Sorumluluk	• Ayı (4.40)
Vatanseverlik	• Genç Osman (5.25) • Olmaya Devlet Cihanda (4.52) • Dağlar Dağlar (4.32) • Domates Biber Patlıcan (5.57) • Duriye (5.29) • Fil ile Kurbağa (2.58) • Gel (4.29) • Gibi Gibi (3.57) • Gönül Dağı (4.15) • Gönül Ferman Dinlemiyor (4.49) • Gülpembe (5.16) • I'll Go Crazy (3.08) • Kara Sevda (3.51) • Kayaların Oğlu (9.31) • Mahkûm (4.42) • Ne Ola Yar Ola (5.28 • Seher Vakti (3.14) • Süper Babaanne (5.17) • Yolla Yarim (3.27) • Zehra (4.06)
Yardımseverlik	• Abbas Yolcu (3.15) • Acıh Da Bağa Vir (3.46) • Ahmet Bey'in Ceketi (5.41) • Bir Selam Sana (3.04) • Dıral Dedenin Düdüğü (5.20) • Hemşerim Memleket Nire (5.53) • Kazma (3.29) • Mahkûm (4.42) • Sarı Çizmeli Mehmet Ağa (3.54) • Süleyman (5.13) • Zehra (4.06)

Eserlerinde sevgi değerini çok sık vurgulayan sanatçı; *"Senin için dağları deler, yol açarım yar"* diyerek kimi zaman yâre duyulan sevgiyi notalara dökerken kimi zaman da *"Toprak anayla kaya babanın oğluyum ben, toprak anam sevgi dolu, bereket dolu, toprak anam sessiz, ama toprak anam dopdolu, toprak anam toprak anam Anadolu"* dizeleriyle tabiat sevgisini dile getirmiştir. Çocukların dilinde yer etmiş Ayı isimli kült eserinde "*Hayvan sevgisi tabii ki lazım*" sözleriyle hayvan sevgisini vurgulamıştır.

Barış Manço eserlerinde dile getirilen bir diğer değer yardımseverliktir. Bir Selam Sana eserinde sanatçı *"Bir dilim ekmeği bölüşürüm seninle, Suyu aynı tastan yudumlarım seninle"* dizeleriyle yardımseverlik değerine vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Dıral Dedenin Düdüğü isimli eserinde *"Ama paylaş gel beni dinle paylaşırsan sevaba girersin"* dizesi ve Kazma isimli eserinde *"Evdeki bulgur herkese yeter"* dizesiyle paylaşmanın önemine atıf yapmıştır. Barış Manço deyince pek çok kişinin aklında yer edinen meşhur "Sarı Çizmeli Mehmet Ağa" isimli eserinde sanatçı yardımseverlik değerini aşağıdaki gibi vurgulamıştır:

"Yaz dostum, yoksul görsen besle kaymak bal ile,
Yaz dostum, garipleri giydir ipek şal ile,
Yaz dostum, öksüz görsen sar kanadın kolunu,
Yaz dostum, kimse göçmez bu dünyadan mal ile."

Yukarıdaki dizelerde görüldüğü üzere sanatçı, eserlerinde yardımlaşma ve dayanışma temalarını çoğu kez işleyerek insanları bir arada tutan evrensel değerleri müziğin estetik ve birleştirici yönünü de kullanarak toplumdaki tüm yaş gruplarına ulaştırmıştır. "Barış Manço ile 7'den 77'ye" isimli televizyon programıyla da eserlerinin hedef kitlesini net bir şekilde ortaya koymuştur.

Barış Manço eserlerinde sıklıkla geçen bir başka değer ise saygı değeridir. Eski Bir Fincan eserinde Manço, oğluna ithafen bir hikâye anlatmaktadır. *"Paşa dedesinden kalan bu fincanla ninem eliyle kahve sunarmış Abdi Bey'e… Kayınvalidesinden kalan bu fincanla bu kez annem eliyle kahve sunarmış Hakkı Bey'e"* sözleriyle elindeki fincanın aile yadigarı olduğunu açıklamış ve *"Düşüp kırılsa bile topla tamir et oğlum"* dizeleriyle geçmişine saygı duyması gerektiği öğütlenmiştir. Dut Ağacı eserinde *"Birden Rıza Amca'yı gördüm, yine o dut ağacının altında oturuyordu, koştum ellerine sarıldım"* sözleriyle büyüklerine saygı gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bireylerde güzel duygusu uyandıran, güzellik duygusuna uygun olan kavramlar estetik değeriyle ilişkilendirilmiştir. Buna göre Manço'nun Halhal adlı eserinde *"Bir bakışı canlar yakar gülüşüne cihan değer"* sözleriyle sevilen kişinin güzelliğinin değeri üzerinde durulmuştur. Bal Sultan adlı eserinde ise *"Daha on altı yaşına basmamıştı bal sultan, bakmaya kıyamazdım öyle güzeldi bal sultan."* gurbete gelin gitmiş bir çocuk gelinin, çocuksu güzelliği hüzünlü bir şekilde vurgulanmıştır.

Dürüstlük değeri de Barış Manço'nun icra ettiği eserde sıklıkla vurgulanmaktadır; Ali Yazar Veli Bozar adlı eserde *"Bir gün dönsem sözümden, düşerim dost gözünden."* dizeleriyle itibardan düşmemek için doğru sözlü olmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Manço, adeta Ahilik teşkilatındaki ilke ve uygulamalara atıf yaparak Olmaya Devlet Cihanda eserinde; *"Doğru tartan esnaf rahat huzurlu gezer."* dizeleriyle vicdan rahatlığı için bir tarif sunmuştur. Çalışkanlık değerinin vurgulandığı eserlere bakıldığında; Anahtar adlı eserde *"Sınıfın en güzel kızı o yalnız geziyor kimse ona yaklaşamıyor, yine koltuğunda koca koca kitaplar kütüphaneden geliyor."* dizeleriyle çalışkan imajıyla dikkat çeken kadının gönlüne girmek için çok çalışması gerektiği vurgulanmıştır. Katip Arzuhalim adlı eserde; *"Kurban olam kalem tutan ellere."* dizeleriyle yazan, okuyan, çalışan bireylerin imrenilecek kişiler olduğu vurgulanmıştır.

Bir başka bulunan değer, eşitliktir; Barış Manço Ne Kadar Mutluyuz adlı eserinde kadın erkek eşitliğini karşılıklı konuşma şeklinde hicivli bir dille şu sözlerle ifade etmiştir:

"- Aynısı maynısı yok, erkekle kadın arasında bir fark vardır. Ben şanslıyım, ben haklıyım. Erkek karar verir böyle konulara.
- Erkek karar vermez.
- Aynı olarak kabul edemezsin bazı şeyleri.
- Karşılıklı oturur konuşuruz, belli bir yerde. Erkek kadın diye bir ayırım yapılamaz."

Yukarıdaki dizelere benzer şekilde Bir Selam Sana adlı eserinde ise *"Uzat korkma elini bak beş parmağım var benim de."* dizeleriyle insanların birbirine üstünlüğü olmaksızın eşit oldukları vurgulanmıştır.

Bir başka bulunan değer, aile birliğine önem vermedir. Ayı adlı eserde *"Çoluk çocuk cümbür cemaat, piknik yapalım ne dersiniz ha?"* sözleriyle ailenin hep birlikte yapacağı bir etkinliğin güzellemesi yapılmıştır. Süper Babaanne adlı eserde ise *"Kırk yıl, bir yastıkta tam 40 yıl, anlat babaanne ölümsüz aşkını."* ailelerin dağılmaması için örnek ilişki olarak dedesi ve ninesi gösterilmiştir. Güle Güle Oğlum adlı eserde ise *"O kadar büyüdün mü? Güle güle oğlum, demek artık sen de bir yuva kuruyorsun, sevdiğin kızla bugün evleniyorsun."* sözleriyle aile kurmanın güzellemesi yapılmıştır.

Aman Hocam adlı eserde *"Kulağında hocanın altın sözleri."* bilgiye ve bilime verilen değer vurgulanmıştır. Bin Boğanın Kızı adlı eserde *"Kurda kuşa akıl sordum."* dizeleriyle bilgi edinmek için etraftaki insanların görüşünü almak önemlidir sonucu çıkmaktadır. Vatanseverlik değeri de Barış Manço eserlerinde işlenmiştir. Olmaya Devlet Cihanda adlı eserde *"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi, olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."* dizeleriyle devletten daha itibarlı bir şey olmadığı, dünyada alınan sağlıklı bir nefes kadar önemlidir denilmek istenmiştir. Genç Osman adlı eserde ise *"Bağdat'ın kapısını Genç Osman açtı, düşmanın cümlesi önünden kaçtı… Kelle koltuğunda üç gün savaştı."* dizeleriyle tarihi bir karakter olan Genç Osman'ın vatanseverliği vurgulanmıştır.

Bir başka bulunan değer, duyarlılıktır. Dut Ağacı adlı eserde; *"Bir şu dut ağacı kaldı, onu kesmeseler bari."* sözleriyle doğal çevreye karşı duyarlılık vurgulanmıştır. Bir başka eserde ise *"Tuz ekmek hakkı bilene."* dizeleriyle kişilerarası iletişimde vefa gözeterek duyarlı davranışlar yüceltilmiştir.

Dayanışma değeri de Barış Manço'nun eserlerinde bulunan değerlerden biridir. "Dıral Dedenin Düdüğü" adlı eserde *"Hele destur! Gözümüz yok afiyet şeker olsun, ama paylaş gel beni dinle gariplerin de karnı doysun."* Toplumdaki sosyal eşitsizliklerin çözümü için varlıklı kimselerin yoksullarla dayanışmasından geçtiğini vurgulamıştır. Bir Selam Sana adlı eserde ise *"Bir dilim ekmeği bölüşürüm seninle, suyu aynı tastan yudumlarım seninle."* dizeleriyle dayanışmanın önemine dikkat çekmiştir.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Barış Manço eserlerini sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler bağlamında inceleyerek değer öğretiminde Barış Manço eserlerinin kullanılması hususunda sosyal bilgiler eğitimcilerine önerilerde bulunma amacını taşıyan bu araştırma sonucunda; Barış Manço'nun icra ettiği 162 adet eser içinde 61 tanesinin sosyal bilgiler dersine özgü değerlerle ilişkili olduğu görülmüştür. Barış Manço'nun eserlerinde "aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik." değerleri yoğun bir şekilde vurgulanmıştır. Öte yandan adalet, bağımsızlık, özgürlük ve tasarruf değerleri Barış Manço eserleriyle doğrudan ilişkilendirilememiştir. Bu değerlerin ortaokul öğrencilerine kazandırılmasında belirtilen eserlerin önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde betimsel ya da içerik analizi çalışmalarının (Arı ve Top, 2016; Arıcı ve Er, 2017; Artuç, 2011; Dilek, 2019; Emre, 2012; Erdoğan, 2015; Eryılmaz, 2019; Filiz, 2019; Kurtoğlu, 2017; Nart, 2017; Sağer ve Karagöz, 2011; Turanalp, 2019; Tekşan ve Süğümlü, 2018; Turhan ve Kova, 2012; Yöndem ve Uçar, 2007; Yükrük ve Akarsu, 2017) sıklıkla yapıldığı görülmekle birlikte Barış Manço'nun icra ettiği tüm eserleri inceleyen bir çalışma tespit edilememiştir. Erdoğan'ın (2015) Barış Manço'ya ait beş adet eseri incelediği araştırmaya bakıldığında "Halil İbrahim Sofrası" adlı eserde, ahlak yoksunu insanlara önem vermeyip tamahkar olmanın kötülüğü üzerinde durulurken mevcut araştırmada misafirperverlik değeri bulunmuştur. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa adlı eserde yoksulları beslemek ve öksüzleri sevindirmek değerleri bulunurken mevcut araştırmada saygı ve yardımseverlik değeri bulunmuştur. "Dıral Dede'nin Düdüğü" adlı eserde, helal kazanç, paylaşmak ve yardım etmek değerleri yer alırken mevcut araştırmada dürüstlük, yardımseverlik ve dayanışma değerleri bulunmuştur. "Eğri Eğri" adlı eserde, farklılıklara saygı duymak, insanların genel değerlerine ve inançlarına saygı göstermek gibi değerler yer alırken mevcut araştırmada dürüstlük, saygı ve estetik değerleri bulunmuştur. "Kazma" adlı eserde, iki cihanda da rahat yaşamak için doğru ve dürüstlük çizgisinde helal kazanç ile hayatını sürdürmesi gerekliliği değeri bulunurken mevcut araştırmada dürüstlük, yardımseverlik ve çalışkanlık değerleri bulunmuştur. Buna göre Erdoğan'ın (2015) yaptığı araştırma ile mevcut araştırmanın bulguları büyük oranda tutarlılık göstermektedir. Turanalp'in (2019) yaptığı araştırmaya göre Barış Manço'ya ait 116 adet Türkçe sözlü eserin kendisine ait olan 93 tanesi içinde toplam 40 eserde dinî ve ahlaki değer bulunmuştur. Mevcut araştırmada ise 162 adet Türkçe ve yabancı dillerde sözleri bulunan eserin içinde 61 tanesinde sosyal bilgilere özgü değerlere rastlanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen eser sayıları değişmekle birlikte bu sayıların tutarlı olduğu görülmektedir. Filiz (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre ise Barış Manço'nun incelenen 10 eserinde Türk edebiyatından ve kültüründen izler görülmektedir. "Aynalı Kemer" ve "Kara Sevda" adlı eserde sevgilinin güzellik unsurları ve âşık özellikleri bulunmuştur. "Ne Ola Yar Ola" adlı eserde sevgilinin güzellik unsurları bulunmuştur. "Domates, Biber, Patlıcan" adlı eserde sevgiliye ulaşma mücadelesi, sevgiliyi görme umudu bulunmaktadır. "Gel" adlı eserde nazlı sevgili motifi, sevgiliye ulaşma mücadelesi ve halk hikayeleri kahramanları bulunmuştur. "Bal Böceği" adlı eserde sevgilinin özellikleri, pervane ve mum motifi bulunmuştur. "Benden Öte Benden Ziyade" adlı eserde vahdet-i vücut, Leyla ile Mecnun motifi, beşerî/ilahi aşk motifi bulunmuştur. Mevcut araştırmada da yukarıdaki eserlerin tamamı, sosyal bilgilere özgü sevgi ve estetik değerlerle ilişkilendirilmiştir. "Nazar Eyle" adlı eserde Türk destanlarında yer alan unsurlar bulunmuştur. Bu eser, sosyal bilgilere özgü bir değerlerle doğrudan ilişkilendirilememiş olsa bile içeriği itibariyle 6. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanına hitap ettiği için sosyal bilgiler derslerinde kullanılması önerilebilir. Kurtoğlu (2017) tarafından yapılan araştırmada Âşık Veysel'in eserlerinde, MEB'in yayınladığı öğretim programlarında yer alan 80 adet değerin pek çok kez yer aldığı, bu eserlerin değerler açısından oldukça zengin olduğu ve bu eserlerden değerler eğitiminde istifade edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Aynı şekilde Barış Manço'nun eserleri de değerler açısından önem taşımakta ve eserlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında değer öğretiminde öğretmenlere yardımcı materyaller olacağı düşünülmektedir. Benzer bir araştırma olarak Dilek (2019) tarafından yapılan çalışmada Neşet Ertaş'ın türkülerinde sosyal bilgilere özgü değerlerin yer aldığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle mevcut araştırma sonuçlarının; müziğin ve sanatsal eserlerin değer eğitiminde materyal olarak kullanılmasının olumlu yönde etkisi olduğunu bulan araştırmalar (Akarsu, 2015; Arı ve Top, 2016; Arıcı ve Er, 2017; Dilek, 2019; Gökdemir, 2019; Karagöz, 2013; Nart, 2017; Sağer ve Karagöz, 2011; Turhan ve Kova, 2012) ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Türk edebiyatında ozan – baksı kimdir? sorusuna cevap arandığında; eserlerinde doğa sevgisi ve vatan sevgisi gibi değerlere değinip çeşitli olaylar karşısında duyarlı davranan, halkın sorunlarını dile getiren kişidir denilebilir. Barış Manço için de çağdaş dönemin ozanı denmektedir (Çobanoğlu, 2000; Emre, 2013; Erdoğan, 2015; Günay, 1992). Bu sıfata layık görülmesinin sebebi halka mal olan bir kişilik olması ve toplumun benimsediği değerleri gelecek kuşaklara aktaran eserlere imza atmasıdır. Eserlerinde ozanlık geleneğinden geldiğini vurgularcasına *"Barış kardeşiniz, Barış gördü ki, Barış'a sorar isen, Barış'a da bir sorsalar, Barış yolun sonunda, Barış söyler."* şeklinde ifadeleri bulunmaktadır. Barış Manço'nun "Müsadenizle Çocuklar" adlı eserinde *"Leyleğin ömrü iki laklak, değerler oldu tepetaklak."* şeklinde bir ifadesi bulunmaktadır. Bu ifade de değerlerimizin değişmekte olduğu vurgulanmaktadır. Bu değişimin sebeplerinden biri de halkın gündelik yaşamın bir parçası olan müziklerdir. Günümüzde popüler müzik kültürünün domine ettiği müzik piyasasında -ticari kaygılarla olsa gerek- kültürümüze ait izler oldukça azdır. Eryılmaz'ın (2019) yaptığı araştırmaya göre popüler müzik kelime dağarcığını zenginleştirme ve değerlerin aktarımı bakımından yeterli değildir. Bunun yanında yabancı dil unsurlarına sıklıkla yer verildiği, şarkılarda küfür, hakaret, argo ifadeler, madde bağımlılığı ve suça teşvik edici ifadeler sıkça yer bulmaktadır. *Yeter ki yeter ki terk etme, Bekledim seni gecelerce yaralı ceylan misali, Ardından düştüm çöllere Leyla'ya koşan Mecnun misali, Şimdi ben sensiz neylerim söyle."* dizeleriyle yâre duyduğu sevgiyi koşulsuz şartsız ortaya koyan Barış Manço ile günümüzde popüler müziğinde "Giderli" ya da "Atarlı" şeklinde tabir edilen sevgiliye genellikle hakaret edip ayrıldıktan sonra en hızlı biçimde onu unutmanın yollarını ortaya koyan eserlerin sahiplerini aynı kefeye koymak rasyonel bir davranış olarak görülmemektedir. Dinlenilen şarkıların, izlenen filmlerin bilinçaltına verdiği mesajlar yönünden bu faaliyetlerin eğitim için ne kadar kıymetli olduğu ortadadır. Barış Manço'nun müziğini tabir-i caizse informal bir eğitim aracı olarak kullanıp çocuk ve yetişkinlere değer aktarımı yaptığı görülmektedir (Turanalp 2019).

Araştırma sonuçları doğrultusunda Barış Manço eserlerinin sosyal bilgiler öğretimi bağlamında değer eğitimi sürecinde kullanılması önerilebilir. Aynı şekilde Barış Manço'nun eserlerinin sosyal bilgiler derslerine entegre edilmesi halinde öğrencilerin derse yönelik algı ve tutumlarında olumlu yönde bir değişim olacağı yorumu yapılabilir. Yukarıda önerilen durumların ileriki araştırmalarda sahadan elde edilen ampirik verilerle doğrulanıp müziğin değer eğitiminde gerçekten etkili olup olmadığı ortaya konulabilir. Zira ilgili alanyazın incelendiğinde değer eğitiminde müziğin etkili bir materyal olmadığını ileri süren araştırmalar da karşımıza çıkmaktadır (Demirgezer, 2018; Eryılmaz, 2019). Bu noktadan hareketle değerler eğitiminde müziğin ve sanatsal eserlerin etkililiğini ortaya koymak adına hem deneysel hem de uzun soluklu nitel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar sözleri açık ve net olarak algılansa da Barış Manço eserlerinin ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygun olup olmadığı ve bu eserlerin gerçekten değer eğitiminde işe yarayıp yaramayacağı merak konusudur. Mevcut araştırma sosyal bilgilere özgü değerler ve Barış Manço eserleriyle sınırlıdır. Daha sonraki araştırmalarda farklı öğretim programları ve Türk halk ozanlarının eserleri incelenerek değer eğitiminde geleneksel yöntemlerden farklı uygulamalar yapmak isteyen eğitimcilere örnekler gösterilebilir.

Kaynakça

Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: kim ne kadar değer veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(1), 180-197.

Açа, M. (2019). Toplumsal değerlerle normların öğretilip hatırlatılmasında Barış Manço'nun rolü. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 12*(26), 286-291.

Akarsu, S. (2015). *İlkokul (1-4) ve ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi ve değerler eğitimine ilişkin öğrenci algıları.* (Yayınlanmamış doktora tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (Değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi.* (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akoğlu, A. (2012). Ritim, ölçü, ahenk: müzik ve matematik. *Bilim ve Teknik,* (539), 18- 25.

Aktaş, S. (2008). *İlköğretim 2. kademe okul şarkılarının öğrencilere uygunluğunun incelenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Akyol, Y. (2017). II. meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin değerler eğitiminde edebî ürünlerin ve müziğin kullanımına ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(3), 376-393.

Apaydın, A. İ. ve Arslan, F. (2015). Antik Yunan felsefesinde ahlaki eğitim aracı olarak müzik. *Değerler Eğitimi Dergisi, 13*(29), 323-342.

Arı, B. ve Top, M. B. (2016). Türkülerin ortaokul Türkçe derslerinde kullanımı ve işlevleri, *Karadeniz,* 30, 78-91.

Arıcı, A. F. ve Er, Z. (2017). *Değerler Eğitimi Aracı Olarak Türküler: Bir İçerik Analizi.* IV. Uluslararası çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumunda sunulan bildiri, İstanbul.

Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, 63- 86.

Artuç, S. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde Barış Manço şarkılarıyla üst seviyeye atasözlerinin ve deyimlerin kazandırılması. https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=845 Erişim Tarihi: 13/05/2020.

Balcı, A. ve Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. A*hi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1) 195-213.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, *9*(2), 27-40.

Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bulut, S. (2019). *TRT Türk halk müziği repertuarındaki türkülerin müzik öğretim programlarındaki değerlere göre değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

Celkan, H. Y. (1990). *Ziya Gökalp'in eğitim sosyolojisi.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Çelik, H. (2018). *Müzik destekli öğretim yönteminin yedici sınıf Türkçe dersi milli kültür temasının öğretimine etkisi: Barış Manço şarkıları örneği.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Çobanoğlu, Ö. (2000). Barış Manço araştırmalarının önemi ve yöntemi üzerine tespitler. *Millî Folklor Dergisi*. *12*(46), 40-46.

Demirgezer, H. (2018). *Ortaokul öğrencilerine Atatürk ilkelerinin öğretilmesinde müzik destekli etkinliklerin (Karaoke tekniği) etkililiği üzerine deneysel bir araştırma.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

Deveci, H., Belet, D. ve Türe, H. (2013). Dede Korkut hikayelerinde yer alan değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(46), 294-321.

Dilek, O. (2019). *Neşet Ertaş türkülerindeki sosyal bilgiler dersi değerleri.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Dinç, E. ve Üztemur, S. S. (2016). 8. sınıf öğrencilerinin demokratik değer algılarının karikatürler aracılığıyla incelenmesi, *İlköğretim Online*, *15*(3), 974-988, Doi: http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.79948

Emre, H. (2012). Türk milli kültürüne ait destan efsane ve anlatılarda sıkça geçen formel sayıların Barış Manço şarkılarındaki yeri. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1, 639-647.

Emre, H. (2013). Kültürün değişimi ve dönüşümü bağlamında ozan-baksı geleneğinden çağdaş Türk ozanlığına geçiş süreci, *Bilim ve Kültür Dergisi*, 1(1), 55-72.

Erdoğan, G. (2015). Barış Manço örneğinden hareketle müziğin ahlak eğitimindeki önemi ve işlevi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 117—124.

Eryılmaz, R. (2019). Türkçe eğitiminin genel hedefleri çerçevesinde popüler Türkçe şarkıların içerik analizi, *Journal of World of Turks, 11*(3), 87-102.

Faiz, M., ve Karasu Avcı, E. (2019). Tarihi kahramanların değerler eğitiminde rol model olarak kullanılmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin algıları. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 694-724.

Filiz, M. (2019). *Barış Manço şarkılarında metinlerarasılık* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Gökdemir, S. (2019). 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde türkülerle değerler eğitimi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güçlü, M. (2015). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(38), 720-732.

Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma), *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(26), 112-127.

Günay, U. (1992). Cumhuriyet terkibi ve Barış Manço. *Milli Folklor*. 13, 2-3.

Güngör, E. (1997). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.

Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 138-145.

Karagöz, B. (2013). *İlköğretim öğrencilerine değerlerin okul şarkıları yoluyla kazandırılması.* (Yayınlanmamış doktora tezi) Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Kurtoğlu, F. S. (2017). Âşık Veysel'in şiirlerini değerler eğitimi açısından okumak. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi.* 83, 101-123

Kurudayıoğlu, M. ve Çakıcı, E. (2013). Türk edebîyatı dersinin öğretiminde değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1*(3), 41-57.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook.* (2nd Edition). California: SAGE Publications.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı.*

Mindivanlı, E., Küçük, B. ve Aktaş, E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1*(3), 93-101.

Nart, S. (2017). Influences of music education and values education to each other thru the transfer of cultural values. *International Journal of Social Science*, 61, 77-89 Doi: http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7223

Özkarabekir, C. (2011). Barış Manço Belgeseli-Hayatım Roman. https://www.youtube.com/watch?v=oROKKrba-98 Erişim Tarihi: 12/05/2020.

Sağer, T. ve Karagöz, B. (2011). *Değerler eğitiminde müzik eğitiminin yeri ve önemi*. Değerler eğitimi sempozyumunda sunulan bildiri, Eskişehir. https://www.pegem.net/Akademi/sempozyumbildiri_detay.aspx?id=126876 Erişim tarihi: 23.05.2020.

Tekşan, K. ve Süğümlü, Ü. (2018). Türkülerin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliği. *Sakarya University Journal of Education, 8*(4), 286-299.

Topçu, H. ve Bulut, N. (2016). Şarkılarla yapılan matematik öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. *17*(1), 535-553

Turanalp, M. F. (2019). Şarkılarla dini ve ahlaki değer aktarımı: Barış Manço örneği. *Bilimname, 37*(1), 685-724.

Turhan, M. ve Kova, Ö. (2012). Değerler eğitimi açısından Türk halk müziği ve halk ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönlüm bağlamında bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 3*(6), 117-128.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ünlüer, G. (2018). Sosyal bilgiler dersinde kültür öğretiminde türkülerden yararlanma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*(1), 581-594.

Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(2), 49-73

Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13*(20), 117-124.

Yöndem, S. ve Uçar, M. C. (2007). *Evrensel değerler arasında yer alan barış temasının Türk okul çocuk şarkı sözlerine yansıması.* 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika çalışmaları kongresinde sunulan bildiri, Ankara.

Yükrük, S. ve Akarsu, S. (2015). Türkiye ilkokul (1-4) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 4*(4), 1684-1707.

Yükrük, S. ve Akarsu, S. (2017). Ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 25*(3), 1171-1186.